

Інвазійний характер *Buddleja davidii* Franch.

Скакун В.О.

викладач кафедри біології

та методики її навчання

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

Рід *Buddleja* належить до родини *Buddlejaceae* нараховує близько сотні видів.

Найбільшим та найпоширенішим сьогодні видом роду *Buddleja* є вид *Buddleja davidii* Franchet. Батьківщиною цього напівічнозеленого куща є центральний та західний Китай, звідки пізніше вид як декоративний поширився на територію Америки, Австралії, Європи, Нової Зеландії.

B. davidii проявляє інвазійність на територіях різних країнах.

У штаті Орегон (США), на вирощування цієї рослини діє сувора заборона. Тут рослина поширилася біля русел річок, де утворила монокультури, які витісняють місцеві насадження молодих верб. У лісах штату *B. davidii* конкурує з молодими ялинами. Квітникарі, звичайно, не задоволені такою забороною, тому що продаж даної рослини приносив їм чималий прибуток.

З'ясували, що інвазійність даної рослини може збільшуватися у зв'язку із глобальним потеплінням. *B. davidii* може продукувати насіння вже через рік після першого цвітіння, що дозволяє їй швидко поширюватися. Рослина продукує більше 40000 насінин, які легко розносяться вітром та водою, та можуть протягом багатьох років залишатися в ґрунті в стані спокою. Хоч кущі не розмножуються вегетативно, проте вони досить добре черенкуються. Як правило молоді види проростають недалеко від материнської рослини, проте в штаті Орегон знайдені види, що росли за багато км від рослини, яка продукує насіння.

На сьогодні буддлея Давидова значно поширилися на заході Німеччини, що в подальшому може призвести до того, що вона стане інвазійною на даній території. Гельмгольцким центром по вивченню навколишнього середовища (UFZ), було доведено, що деякі види рослин завезені в інші країни, краще квітують в місцях культивування ніж в природніх ареалах. Сюзанна Ебелінг представник дослідницької групи групи з UFZ, пояснює це так: «У Китаї 15 % листків Буддлеї з'їдаються комахами. Для порівняння у Германії – це лише 0,5 %. Так відбувається тому, що Буддлея ще не увійшла до раціону європейських комах. А так як у Центральній Європі досить довгий час не було представлено жодного виду Буддлеї, то місцевим комахам потрібно більше часу для адаптації до цієї рослини». А так як шкідники практично не загрожують *B. davidii*, вона має можливість вільно зростати та поширюватися на нові території.

Декілька видів *B. davidii* були завезені в Європу в кінці 1800 року і стали популярним доповненням колекцій садів Англії в кінці XIX ст. У

Велику Британію рослину з Китаю завезли садоводи в 1890-ті роки, звідки невідомо як вона потрапила у Північну Америку.

До 1935 року згадок про масштабне поширення *B. davidii* за територією приватних садів у Великій Британії майже не було. Проте цілком можливо, що *B. davidii* перемістилася за територію парку ще до 1935 року так як на той час вільно та неконтрольовано висаджувалася мешканцями.

Спостереження, отримані з Центра біологічних досліджень, вказують, що *B. davidii* значно поширилася на великі відстані у 1930 р. У Великій Британії її присутність можна спостерігати у вапнякових кар'єрах та на стінах старих будинків. У міських районах *B. davidii* поширилася у зруйнованих після Другої світової війни європейських містах. Зруйновані території та будинки мали всі умови для проростання даної рослини, тому сьогодні густо вкриті заростями *B. davidii*.

У 1950-1960-х роках в Великій Британії *B. davidii* стає популярним декоративним кущем та активно вирощується, що сприяло ще більшому поширенню даної рослини у дикій природі.

B. davidii зайняла території вздовж залізничних колій, завдяки тому, що її насіння мало змогу поширюватися на великі відстані повітряним потоком, створюваним потягами.

Порівнюючи дані про ріст *B. davidii* на території Великої Британії у 1984 і 2008 рр., можемо зробити висновок що поширення даної рослини збільшилося на 83%.

Сьогодні ж британські екологи вважають, що *B. davidii* деякою мірою має позитивний вплив, адже росте в міських районах і не наносить шкоди природним територіям. В Англії кущ поширився на будівельних майданчиках, стінах старих будинків, кар'єрах. Також *B. davidii* є джерелом нектару для комах.

У Європі *B. davidii* поширена у Франції, Бельгії, Німеччині, Данії, Італії, Чехії, Австрії, Швейцарії. Вирощують її в Південній Африці, Замбії, Зімбабве та деяких Азіатських країнах (Південна Корея).

У Північній Америці вид оселився на набережній, а тепер зустрічається вздовж всієї берегової лінії та поширюється вглиб країни (Теннесі). На Західному узбережжі *B. davidii* поширилася від Каліфорнії до Колумбії та Канади. В Південній та Центральній Америці вид зустрічається в Перу, Еквадорі, Болівії, Панамі, Мексиці.

В Австралії вид поширений по всій території країни, крім Західної та Північної. У всіх цих країнах *B. davidii* теж активно розростається.

Після 1946 року *B. davidii* поширилася по всій території Нової Зеландії. Тут на 1 га нараховується декілька мільйонів рослин, а за 10 років на тому самому 1 га самознищується лише 2500 рослин.

B. davidii стала причиною економічних проблем в Новій Зеландії, оскільки ці рослини пригнічують місцеві види та шкодять лісовим насадженням (пригнічують ріст сажанців сосни лучистої *Pinus radiata*) (Bellinghametal, 2005).

В Україні *B. davidii* теж активно поширюється як у ботанічних садах та дендропарках так і в приватних господарствах.

На теренах Правобережного Лісостепу України *B. davidii* росте лише в умовах культури. У зв'язку з невисокою морозостійкістю насіння даної рослини не проростає в природніх умовах, що дає змогу контролювати її поширення. Також, багато квітникарів використовують стерильні види *B. davidii*, які не утворюють насіння. Саме тому *B. davidii* у Правобережному Лісостепу України інвазійного характеру не проявляє.

Отже, швидке поширення *B. davidii* стало чималою проблемою багатьох країн світу. Головною причиною її поширення у середземноморських країнах є неконтрольована діяльність людини, однак за умови використання декоративних безплідних сортів та відповідного контролю за поширенням *Buddleja davidii* в умовах культури у садах та парках вона є їх окрасою. Щодо Правобережного Лісостепу України, то інвазійної загрози *B. davidii* на цій території не несе, в зв'язку з несприятливими для проростання насіння кліматичними умовами.

Список використаних джерел

1. Ream, J. (2006), Production and Invasion of Butterfly Bush (*Buddlejadavidii*) in Oregon, Undergraduate Thesis for Oregon State University, http://oregonstate.edu/dept/nursery-weeds/research/buddleja_report.pdf
2. Flora of China (1996), Vol 15, Pp. 329-337, <http://flora.huh.harvard.edu/china/PDF/PDF15/buddleja.pdf>
3. Owen, D.F. and Whiteway W.R. (2003), *Buddleia davidii* in Britain: History and development of an associated fauna, *Biological Conservation*, 17(2), Pp. 149-155.
4. Watson, L., and Dallwitz, M.J. 1992 onwards. *Buddlejaceae*; in *The families of flowering plants: descriptions, illustrations, identification, and information retrieval*. Version: 25th November 2009. <http://delta-intkey.com/angio/www/buddleja.htm>
5. https://www.ufz.de/.../29168_ufzdiss_12_2008_.pdf
6. <http://www.nonnativespecies.org/Document.cfm?id=1076>